

"עם שאיננו יודע את עברו
ההווה שלו דל
ועתידו לוט בערפל"
(יגאל אלון)

תוכן העניינים:

4	תקציר מנהלים
6	פרק ראשון כוחו של זיכרון במישור הלאומי - מלחמת יום הכיפורים כמקרה בוחן
10	פרק שני המצע התרבותי הנתון וחשיבותו של זיכרון במישור האישי והחברתי
15	פרק שלישי מלחמת 'חרבות ברזל' והתודעה הנדרשת - מסמך עקרונות מעשי
19	פרק רביעי סיכום והמלצות

תקציר מנהלים

יום שמחת תורה התשפ"ד, השבעה באוקטובר 2023, יום פתיחת מלחמת 'חרבות ברזל', יחקק לעד בספר דברי הימים של עם ישראל, המתחדש בארצו ומדינתו הריבונית, כאירוע מטלטל, מזעזע וחסר תקדים המחייב חשבון נפש לאומי ומערכתי. ובמקביל חתירה ללא לאות להשבת החטופים בעזה, לביתם בשלום.

מצד אחד, אין אדם ובעל תפקיד היכול להימלט מעיסוק בנושא הזה. כל אחד על פי תפקידו ומידת השפעתו. ומצד שני, למען חוסנה ובריאותה של האומה, על כלל פרטיה, חייבת היא לצעוד בנתיב מקביל, משלים ולא סותר, בונה ולא הורס.

מטרת מסמך זה היא להסביר, לחדד ולהבהיר את הצורך החיוני בעיסוק אחראי, סדור ורציני בעיצוב הזיכרון הלאומי באופן שיבנה ויהווה מסד לצמיחה לאומית.

מלחמת 'חרבות ברזל' האיצה בעל כורחנו תהליך בירור לאומי ההולך ונמשך עד היום, ובמידה רבה עתיד להימשך גם בשנים הבאות.

לצד הצורך בתחקור אמיץ, נטול פניות, ללא משוא פנים וכן, של אירועי שמחת תורה, כדי להפיק לקחים ולהסיק מסקנות מערכתיות, מוטלת עלינו חובה מוסרית להדגיש את רוח העם, הגבורה ואחוות הרעים שפרצו באופן מעורר השתאות.

איננו מבקשים להמציא יש מאין. אנו מבקשים להרחיב את המבט ולהתמקד במה שיתן מזור הכרחי ואמיתי לחברה הישראלית ויבנה אותה באופן אחראי.

מלחמת 'חרבות ברזל' בכלל, ואירועי שמחת תורה המזעזעים בפרט, מצוינים בזמן תחום ומדויק. אך הזיכרון שילווה אותנו מהמלחמה הזו הוא אינסופי וימשיך דורות קדימה.

נתינת מקום של כבוד והבלטת הרוח שהתגלתה בחברה תאפשר לעם ישראל להבריא, לצמוח ולגדול, ובכך להפוך את המשבר הגדול - לתקומה המפוארת, ההולכת ונחשפת לעינינו בכל יום ויום.

בידינו לבחור בחירה מודעת ומושכלת איזו דרך לסלול ובאיזה נתיב ללכת. האם

בנתיב השבר והאבל האופף רבים באופן טבעי ומאיים להטביע את האומה כולה? או, שלצד נתיב הכאב נבחר גם בנתיב ההובלה והחוסן שהתפרץ מכל עבר וראוי לשמש חומר בעירה חיובי לתהליך צמיחה מפואר.

יודגש כי אין, אין הכוונה לטשטש את מה שראוי להיחקר ולהילמד, אלא רק לעסוק ברוח הגדולה ולהבליט אותה לדורות הבאים - אותה רוח, שלה ביטויים רבים ומגוונים, כדי שתוכל להיזכר לעד ככוח מצמיח ומחיה מתוך אחריות לאומית.

בשעה לאומית דרמטית זו, אסור לנו להחמיץ את השעה. אנו עומדים בצומת לאומית קריטית ועלינו לבחור ולפעול בדרך הצמיחה והתקומה. וְלֹא, המחיר יהיה דעיכה והיחלשות חס ושלום.

אתם, בעלי השפעה, מחנכים, מובילי דעה, אזרחים מן היישוב, ובעיקר נבחר הציבור, תידרשו להוביל את הדרך הזו מתוך ראייה ארוכת טווח, באחריות, ברגישות ובתושייה. זהו תפקידכם וחובתכם. ואנו, פורום הזיכרון הלאומי, נעמוד לרשותכם באתגר הזה.

פרק ראשון

נחו של הזיכרון במישור הלאומי

פרק זה עוסק במשמעותו של הזיכרון הלאומי, כוח, הסכנות שבו כשאינו מנותב כראוי, וחשיבותו. לאור זאת תתאפשר ההבנה ודחיפות העיסוק בנושא.

"הזיכרון הוא כלי תרבותי שיוצר תחושת רציפות ושיתוף בקרב קבוצות אנושיות. הוא משמש להנחלת זהות ותודעה משותפים למי שחברים בקבוצה, וכן השכלה, מידות טובות, תחושה של שותפות גורל, ואולי אפילו ייעוד משותף... מי שמבקשים להבין את העבר בצורה המפוקחת ביותר חייבים להתמודד עם השאלה כיצד זיכרון נוצר ולהבין כיצד הוא השפיע על בני אדם ככוח פעיל. זיכרון העבר של עם ישראל כפי שהוא מובא במקרא הוא דוגמא מצוינת להתקיימותו של הזיכרון ככוח פעיל בהיסטוריה של עם." ("תולדות היהודים")

הזיכרון לאדם הפרטי ולאומה כולה הוא כוח דינמי, חי ותוסס. הזיכרון אינו דבר הנצבר עם סיבוב המחוגים ותו לא. אדם הוא, הינו תוצר של סך כל חוויות חייו והאופן שבו אירועים אלו נרשמו בנפשו.

אדם אומנם חי בהווה אך נושא הוא בתרמילו את כל מה שחווה בעבר ורשום בזיכרון חייו.

עברו של אדם, קל וחומר של עם, אינו מגרש הגרוטאות של ההיסטוריה.

בפשטות, הזיכרון הוא התלכדות של אירועים ונקודות ציון מן העבר, הדגשתם והבלטתם, וכן קבלת חיים מהם בהווה.

את הזיכרון האישי, קל וחומר הלאומי, אי אפשר "להשאיר" ליד המקרה. הזיכרון הלאומי הוא מרכיב מעצב חשוב למדינה ויש להתייחס לנושא זה בכובד ראש ומתוך ראייה אחראית כלפי הדורות הבאים.

זיכרון לאומי ראוי הוא הצדעה לנופלים - בנינו לא נפלו לשווא.

הזיכרון אינו מעוצב רק על ידי השכל, אלא על ידי כל חלקי הנפש. אין זה מעשה שכלי, אקדמי בלבד, אלא 'חווייתי' במלוא מובן המונח.

וכשם שהזיכרון משפיע על האדם הפרטי כך הוא משפיע על האומה כולה.

אם ניקח כדוגמה את מרד בר כוכבא, בניתוק מההקשר ההיסטורי הרחב, המהלך יכול להיתפס כאירוע מיותר, חסר תוחלת שהמיט על עם ישראל חורבן וגירוש לגלות, ויש היסטוריונים המציגים זאת כך. מאידך, מרד בר כוכבא, על לוחמיו, תעוזתם, דבוקתם במטרה, והאמונה בצדקת דרכם, שימש את דורות התקומה ככוח יוצר ותוסס שעל גביו נבנו דורות על גבי דורות של לוחמים וחולמים למרות מחירו הכואב.

באותו אופן עוצב בשום שכל זיכרון מרד גטו ורשה והלחימה על קיבוץ יד מרדכי למרות התוצאות הקשות, נחקקו האירועים בזיכרון הקולקטיבי כאבני דרך מכוננות בתודעה העם והארץ.

מלחמת יום הכיפורים כמקרה בוחן:

מלחמת יום הכיפורים נחשבת לאחד האירועים המעצבים של החברה הישראלית.

מלחמה שנפתחה בהפתעה לאחר מחדל מודיעיני שעליו שילמה החברה הישראלית מחיר יקר וכואב.

לצד הצורך הברור בעיסוק נמרץ בהפקת לקחים צבאיים ומדיניים, הופקרה זירת הזיכרון מהמלחמה לעיסוק בטרומה, בכאב ובשכול באופן מוחלט.

מלחמת יום הכיפורים נצרבה על ידי 'סוכני זיכרון' אקטיביים בזיכרון הקולקטיבי של החברה הישראלית כאירוע טראומתי, אף שיש רבים שחוו רוממות, גבורה ורעות לוחמים - ולא רק שכול וטרומה.

השכול, החורבן והאבל מצוינים בכל יום כיפורים ומעוצבים כנרטיב המרכזי, כמעט ללא עוררין, ומופיעים באינספור מיצגים, כמו: סרטים, סדרות, מחקרים אקדמיים, ספרים, שירים, הצגות, אנדרטאות, מוזיאונים ועוד.

הכאב המפלח את הלב הוא ברור ומוכן ולא ניתן ולא נכון להכחישו - הוא עובדה קיימת. אך כאשר לא ניתן מקום ראוי ומאוזן לזיכרון לאומי חיובי, שנחווה אצל רבים מהמלחמה, נחטא כלפי גבורת הלוחמים וכלפי הדורות הבאים.

וכי לא נרשמו אירועי גבורה מיוחדים? לא התרחשו מעשים הִרֹאָיִים נפלאים? לא חושלה רוחנו במבחן האש שלה יכולנו? האם החברה הישראלית לא עמדה במבחן הקשה וראויה להצדעה? ודאי שכן! אי הדגשת החיובי הרחב ממלחמת יום הכיפורים הוא עוול שעליו משלמת החברה הישראלית עד היום.

מחקרה של פרופ' עדנה לומסקי-פדר מהמחלקה לסוציולוגיה ולאנתרופולוגיה באוניברסיטה העברית, שבחן זיכרונות של חיילים שהשתתפו במלחמת יום הכיפורים, **מצא ש"בניגוד לזיכרון הציבורי הטראומטי, אצל רוב החיילים הופיעה המלחמה כאירוע שהשתלב בסדר חייהם הרגיל, ולא כלל פרשנות של זעזוע או משבר".** מחקר זה מבסס את הטענה שהזיכרון הקולקטיבי שעוצב לאחר המלחמה לא תואם כלל ואינו מייצג את תחושותיהם של רבים מהלוחמים.

הזיכרון הקולקטיבי הוא פרי עבודה של סוכני זיכרון, לטוב ולמוטב.

הדגשת השכול והכאב בלבד בכל ימות השנה, ולא רק ביום הכיפורים עצמו, היא עשיית עוול כלפי מי שנשא ליבו רוח התנדבות ומסירות ופעל באופן שראוי להיות מודגש ולאורו יש לעצב את האתוס המשותף.

לא רק מחדל מודיעיני וכישלון היו במלחמת יום הכיפורים - גם מסירות של משפחות, עורף יצוק מברזל, רעות מיוחדת, ניצחון צבאי אובייקטיבי (יש מי שיאמר תיקו) וגבורת לוחמים מרשימה - וכל אלו ראויים לקבל ביטוי.

כך, ממלחמה שנפתחה בהפתעה, לאחר עיוורון מנהיגותי וצבאי, הגיעו כוחות צה"ל לא רחוק מקהיר ודמשק.

הנקודה העיקרית שיש לזכור היא שהזיכרון הזה אינו רק נחלת העבר. הזיכרון הזה מצמיח פעולות בהווה, מכווין אנרגיות, ממקד עשייה ומשמש מגדלור חי ומאיר למה שיתעצב כזיכרון הלאומי שיודגש מהמלחמה - במקרה זה, מלחמת יום הכיפורים.

פרק שני

זיכרון כיוצר זהות קבוצתית ותרבותית

הנחלת זיכרון כמרכיב הבונה חוסן אישי וחברתי אינה פעולה בחלל ריק. זוהי פעולה המתבצעת על מצע תרבותי נתון, בעל מאפיינים ייחודיים שיש לתת עליהם את הדעת - מאפיינים אלו מבטאים את 'רוח הזמן'.

תרבות אומנם סמויה מן העין, אין יכולת למשש אותה בידיים, אך אין נוכחת יותר ממנה - היא מעצבת את כל חיינו באופנים רבים ומגוונים.

'רוח הזמן' מבטאת בתוכן לימודי, במיצגי אומנות, בספרות, בשירה, בקולנוע ועוד.

למושג הזהות, או העצמי, ישנם שורשים המצויים בתחילת דרכה של הסוציולוגיה ובאים לידי ביטוי בתיאוריה של קוליי (Cooley, 1902), לפיה הזהות של האדם נבנית מן ההשתקפויות של החברה שבה הוא גדל ("looking glass self"). כלומר, הילד בונה מושג של עצמו דרך האופן שבו אחרים בסביבתו רואים אותו ולפי הרעיונות המקיפים אותו בסביבה זו. למעשה, לפי קוליי, העצמי והחברה נולדו יחדיו, כהמשגה משלימה ("mind is social and society is a mental construct"), כך שהם כרוכים האחד בשני בצורה עמוקה. כדברי המשורר שרניחובסקי: "האדם הוא תבנית נוף מולדתו".

בעבר, עת נבנתה הארץ, התרבות על כלל גווניה ביטאה שייכות, התגייסות למען המדינה והעם וכו'. התנועה הקיבוצית, שהיוותה את חוד החנית החברתית במישורים רבים במדינת ישראל, היא אחד הביטויים המובהקים לכך.

שירו של אמיר גלבו, המוכר בביצועו של שלמה ארצי, "פתאום קם אדם בבוקר ומרגיש כי הוא עם ומתחיל ללכת איתו", ביטא רוח תקופה.

שירו של שלום חנוך לעומת זאת נקרא: "אל תקרא לי עם" ומבטא מגמה הפוכה.

ד"ר מרים שפירא, פסיכולוגית קלינית, חוקרת ומתמחה בטרואמה ואבל, מתייחסת לתחושת השייכות הקולקטיבית כגורם חוסן. בתוך כך, גם את הנרטיב המבטא ומכונן את הזהות של האדם - גם כיחידים אינדיבידואלים, אך גם כפרטים בקהילה (רוזמרין, 2020).

לכל קהילה נרטיבים משלה, כקולקטיב, המצויים בקשרי השפעה הדדית עם הנרטיבים הפרטניים של חבריה. מכיוון שכך, אין זה מפתיע כי מקובל בספרות המחקרית שקהילה היא משאב חשוב בהתאוששות ושיקום אחרי אסון (Norris & Stevens, 2007; בן יוסף 2010; 2004; Bonanno), ובעיקר הלכידות הקהילתית והרשת של סיוע ועזרה הדדית בתוכה. ההון החברתי (Feldstein & Putnam, 2003) עומד לזכות הפרט החבר בקהילה כאשר הוא נדרש להתמודד עם משבר, אישי או קהילתי, והוא מאפשר קבלת סיוע מירבי ונתינת סיוע מירבי במצבים משתנים ומאתגרים.

צביה לובטקין, מלוחמות מרד גטו ורשה, הייתה מדריכה ומנהיגה בתנועות הנוער "דרור" ו"החלוץ", ממקימי קיבוץ לוחמי הגטאות ומוזיאון בית לוחמי הגטאות, פעילה במפלגת "אחדות העבודה" ובתנועת הקיבוץ המאוחד. להלן דבריה המכוננים:

"יכולנו לעמוד בגטו כאשר עמדנו רק מפני שהיינו קולקטיב, תנועה, מפני שכל אחד ידע שאין הוא בודד. כל יהודי הועמד בודד מול גורלו. יחיד ועזוב בפני האויב כביר הכח. אך אנחנו עמדנו מהרגע הראשון ועד הסוף כקולקטיב, כתנועה. הרגשה זו, שישנה תנועה, שיש ציבור אנשים הדואגים איש לרעהו, שקיימת דרך משותפת, היא שאפשרה לכל אחד מאיתנו לעשות את אשר עשינו. ידענו מה רצוננו לאור הערכים שהתחנכנו בהם. חיפשנו ומצאנו את הדרך. זה היה הכח שאפשר לנו לחיות".

במלחמה הנוכחית בלטה רוח זו של שייכות, של עוצמה מתוך אחווה וערבות הדדית. השירים המושמעים ביותר מבטאים באופן מובהק את חזרת רוח האחדות סביב הדגל החוזר להתנוסס בראש התורן ויחד אתו סממנים נוספים.

הסיפור של אדם על עצמו, וכן הסיפור של עם על עצמו - יוצר את הדימוי העצמי, הנרטיב. או במילים אחרות: הזהות, כמו גם שימור הנרטיב לאורך זמן בפני מצבי משבר ואיום, הם משאבי חוסן כבירים.

על כן, חוסן העם הוא נגזרת של מסגור המאורעות שעוברים עליו, ויצירת מאפיינים תרבותיים וחברתיים המעצבים נכונה את הדימוי של האדם ושיכו לקבוצה.

רק לאחר התייחסות למאפיינים אלו יהיה אפשר להניח קומה נוספת של תודעה באופן אחראי, מותאם ומושכל.

עיצוב הזהות והתודעה מבוסס על ברכי התרבות על כלל מרכיביה - ספרות ומוזיקה, תיאטרון וקולנוע, עולם החינוך ועולם המחקר - כל אלו מבטאים בעוצמה את המציאות, ובכוחם להשפיע על חוסנו וזהותו של העם בהווה ובעתיד.

.....

זיכרון במישור האישי והחברתי:

העבר משפיע על ההווה ומעצב את העתיד. כאמור, לתודעת זיכרון נכונה, מאוזנת ובריאה, המבטאת את כל התחושות, הרגשות (העובדות) ומתמקדת באחריות במה שיכול להצמיח ולהבריא, ישנה חשיבות עליונה שאי אפשר להפריז בחשיבותה.

זיכרון נכון יסייע לפרטים כואבים רבים להתמודד עם הצער והאבל.

על בסיס תודעת זיכרון בריאה יהיה אפשר לבנות חוסן לאומי הנכון לא רק לעת הזאת אלא גם לדורות קדימה.

הוכח שהזיכרון הנאגר באופן נכון בתודעה הפרטית והחברתית מהווה מרכיב חשוב בפיתוח חוסן. האגודה האמריקאית לפסיכולוגיה מציינת שחוסן נפשי אינו תכונה מולדת, אלא צירוף של מחשבות, התנהגויות ופעולות שאפשר ללמוד ולפתח בכל אדם (APA, 2009).

ריצ'רד לזרוס (אנ') וסוזן פולקמן (אנ') הציגו במחקרם המפורסם בארה"ב, מודל המתאר התמודדות מול מצב דחק כמצב התלוי בתפיסת האדם את האירוע והערכת האדם את יכולותיו להתמודדות עימו. תהליך זה מכונה: 'הערכה קוגניטיבית', והוא אחד התהליכים החשובים המתווכים בין האדם והסביבה - ככל שאדם ירגיש מסוגל יותר, כך הוא יגיב באופן חסין יותר למצב.

תודעה שכזו תשפיע בראש ובראשונה ברמה הפנימית על החברה הישראלית ועל בסיסה ייבנה אתוס מכונן לעתיד, אך תודעה זו תשפיע לא פחות גם כלפי חוץ.

בעבר, צוין כי ראש הממשלה המנוח, יצחק רבין ז"ל, קידם מהלכים מדיניים לאחר שהתרשם שהחברה הישראלית מפונקת וחלשה ולא תוכל לעמוד במלחמה נוספת. על פי זה אפשר להבין את תמונת הראי הצפויה לאור תודעה הפוכה.

יכולת השיקום המופלאה של העם הגדול הזה - שקם משבר חסר תקדים מאז שב לארצו הריבונית - כשתקבל ביטוי והדהוד במלוא העוצמה, תשפיע על חוסנה של החברה ועל פרטיה.

ביטחון עצמי, זקיפות קומה, יכולת התאוששות פנומנאלית המעידה על עוצמה ובריאות, נחישות והתמודדות עם קושי - תכונות אלו ואחרות, כשיועצמו ויובלטו, יהוו את עוגני האופי של החברה ויעצבו את פניה.

רגשות ותכונות אלו יעברו **מתחושות אינטואיטיביות בלבד לתודעה סדורה**, ומתודעה כללית **למדיניות ברורה**.

ההשפעה הפנים חברתית תזין בתהליך דו סטרי גם השפעה דרמטית כלפי חוץ בזירה הבינלאומית - כלפי אויבנו וכלפי בני בריתנו.

החברה הישראלית, מלאת החוסן, הבטוחה בעצמה והמתאוששת באופן מעורר השתאות, תאותת לעולם מסר חשוב: לעולם לא תצליחו לשבור את רוחנו!

החוסן הזה ישפיע מאוד על ההרתעה ועל האופן שבו נתפסת החברה הישראלית, המורכבת, כך מסתבר, מחוטי ברזל עבים - ולא מקורי עכביש דקיקים.

כינונו של זיכרון לאומי חיובי פועם, משמעותי, אופטימי ומרומם, המשקף תודעה רחבה ועמוקה, הנשענת על מסורת ארוכה, יבסס תודעה ציונית גאה ומאוחדת, מפרה ויוצרת.

.....

פרק שלישי

מלחמת 'חרבות ברזל' והתודעה הנדרשת - עקרונות מעשיים להנצחה

"זיכרון שמצמיח עם" - ההנצחה והזיכרון ייעשו מתוך אחריות כלפי עתידו של עם ישראל בארצו וכלפי רוח הציבור והאתוס שממנו הוא ממשיך לחיות כאן.

ולכן, בד בבד עם הכאב, האבל והאובדן - יודגשו נקודות הגבורה, התקווה, הערבות ההדדית, רוח הניצחון ורוח ציונית איתנה שלא נשברה. הן בטקסים והן במיצגים - יש לוודא ש"רוח העם לא נשברה".

תודעה היסטורית ציונית

טבח שבת שמחת תורה אינו עומד בפני עצמו, אלא הוא חוליה נוספת ברדיפה המתמשכת של עם ישראל, ומשקף את השנאה והאיבה הערבית כלפי חידוש ההתיישבות בארץ ישראל במאות השנים האחרונות.

לכן פעולות ההנצחה יכוונו לחיזוק ערכי זהות שייכות וציונות, הערכים שביקשו ואיבנו להשמיד.

על רקע זה יש לזרוע בהנצחה יסודות של תקווה לחיים של צמיחה והתיישבות בארץ.

כמו כן, לצד ימי האסון הראשונים, ימי מלחמת חרבות ברזל הם סיפור של ניצחון וגבורה בחומר וברוח של חיילנו האמיצים ויש לוודא כי ההנצחה שזורה במסר זה.

מלחמה מוסרית וצודקת

שאיפתנו המתמדת לשלום כאומה, נובעת מאמונתנו בצדקת דרכנו. מלחמתנו מוסרית וצודקת מאין כמוה, רק הכרעת הטרור והרשע תביא שלום עולמי. למולה נחשפו במלוא הזוועה חיות הטרף ששעטו לתוך ארצנו כדי לגדוע ופגעו בלי הבחנה בחסרי ישע וילדים, במעשים ברבריים מחרידים.

משום כך, יש לוודא כי פעולות ההנצחה ייתנו ביטוי מובהק למעשי הרוע הבלתי אנושיים, כדי לחדד בתודעה הן את צדקת הדרך הן את חוסר ההדדיות ואי האמון בצד השני.

זיכרון הגבורה, האחוה והמסירות

בהנצחה יינתן מקום משמעותי לגבורה האדירה של כל בני העם: המתיישבים בעוטף, הלוחמים, השוטרים, כיתות הכוננות ורבבות חיילי המילואים והאזרחים. כולם הרגישו עם אחד - ומתוך אחווה ורעות נכנסו אל התופת בהקרבה עצומה.

לעומת קולות המנסים לפורר את הערבות ואחוות האחים בין כל חלקי העם, בלי קשר למגזרם או אמונתם, יש להדגיש דווקא את הערבות בפעולות ההנצחה.

כמו כן, יש להקפיד כי בפעולות ההנצחה (סרטים, טקסים ומיצגים) יינתן משקל ודגש לתרומתם וויזמתם של אזרחים רבים מכלל המגזרים ושל אנשי כוחות הביטחון בשטח אשר קראו 'הנני' והעמיסו את משא האומה על גבם.

זיכרון המדגיש ניצחון והכרעת האויב

ההנצחה תדגיש את הפעולה המצרפית המנצחת והגוברת על האויב של כלל כוחות הביטחון, על כל מרכיביהם. אויבינו השפלים והברברים הובסו פעם אחר פעם כשפגשו בלוחמינו.. כך נפתחה המלחמה כאשר מגנים מעטים גברו על הרוצחים הרבים כשחצצו בגופם ומנעו מהאויב לחדור עמוק יותר. וכך גם לאורך כל משך המלחמה. כוחותינו הדהדו למרחוק את מעשי גבורתם לאחר שנות תרדמה רבות. גם כאשר יוחרבו עד תום כוחות החמס, לעולם יצאו אויבינו בהצהרות על כך שניצחו. אלו הבלים!

בפעולת ההנצחה יש לבטא ולהבליט את המאמץ האדיר ואת מיגורו של האויב על ידי פעולות רבות מספור של יחידים ויחידות, גיבורים וגיבורות, שפעלו ללא ללא לאות עד למיגור על אויבינו.. התמונות מרצועת עזה מספרות את הסיפור יותר מכול..

הוקרה וכבוד לנופלים ולחיים

ההנצחה חיונית בהוקרת המשפחות השכולות, הפצועים ותושבי העוטף.

מעטפת הכבוד שבהנצחה תהווה אבן יסוד בשיקומם, ותבטיח שמדינת ישראל תזכור ותוקיר את נפליה והמקריבים למענה וכי אזרחי המדינה זוכרים ומוקירים, סופגים השראה מהם וממשיכים את מורשתם.

לכן חשוב בפעולות ההנצחה לתת מקום של כבוד לתרומה ולנתינה, להוקרה ולמקום החשוב של הנופלים בסיפור ההיסטורי של העם. העלאת קרנם תיתן נחמה למשפחות - ותעניק לדור העתיד השראה וחוסן.

אחינו כל בית ישראל הנתונים בשביה

במתקפת הרצח נחטפו מאות מאחינו ואחיותינו. לא ננוח ולא נשקוט עד להשבת החטופים, החיים והנרצחים, ונפגע פגיעה אנושה בכל מי שהיה שותף לטבח ופגע בהם, בנו ובכבודנו הלאומי.

יש לתת מקום של כבוד לסוגיה כואבת זו בפעולות ההנצחה, מתוך ביקורת על החוטפים האכזריים, ותקיפת האויב האחראי לחייהם.

.....

**"לאחר מסענו הארוך
על במת ההיסטוריה העולמית
במשך ארבעת אלפים שנה
דרך כל ארצות תבל,
חזרנו לנקודת מוצאנו
וייסדנו בשלישית מלכות ישראל".
(דוד בן גוריון)**

פרק רביעי

סינום

הזיכרון כפעולה אקטיבית, מחיה ודוחפת היא פעולה הדורשת מאמץ. אין הזיכרון, במובנו העמוק, כדבר חי, מסודר ופועל, יכול להתקיים בלי פעולה לאומית נחושה.

מטבע הדברים, בלי זיכרון סדור ומתוכנן, המדגיש עובדות חיים אמיתיות, תגרום השגרה לכך שהזיכרון הלאומי מהאירועים סביב מלחמת 'חרבות ברזל' ישקע בנפש החברתית כדבר שלילי, כואב, ומלא חסרונות בלבד.

תקצר היריעה מלפרט את חשיבות מפעל זיכרון לאומי מאורגן כמרכיב משמעותי לבניין האומה ולחוסנה. להתרשמות נביא רק את דבריה של ד"ר מרים שפירא: "בפועל, הניסיון הקליני מראה כי אדם שיש לו **זהות יציבה** הניזונה באופן ישיר מערכי יסוד ומשמעות, שיש לו **מערך תמיכה רחב**, ושחש כי **יש בכוחו לפעול על המציאות**, הוא חסין יותר ועומד היטב במשברים ותקופות תנודתיות. המנעד השלם של תפקידי חיים שונים מרכיבים את הזהות המורכבת של האדם" (זהות, קהילה ומסוגלות: שלושה מעגלים בוני חוסן, 2021).

האובדן והמחיר היקר שאנו משלמים במעגלים רחבים באומה מצריכים מאמץ מסונכרן כדי לספר סיפור הנצמד לעובדות ומדגיש את הרוממות והאצילות של בריאות וחוסן הנשענים על אמת וגבורת חיים.

בעת הזאת - נבחרו ציבור ובעלי השפעה - אסור שיחמיצו את גודל השעה, החברה הישראלית צמאה ומייחלת לרוח מרוממת ולכתיבת דף נוסף בתולדות ישראל.

